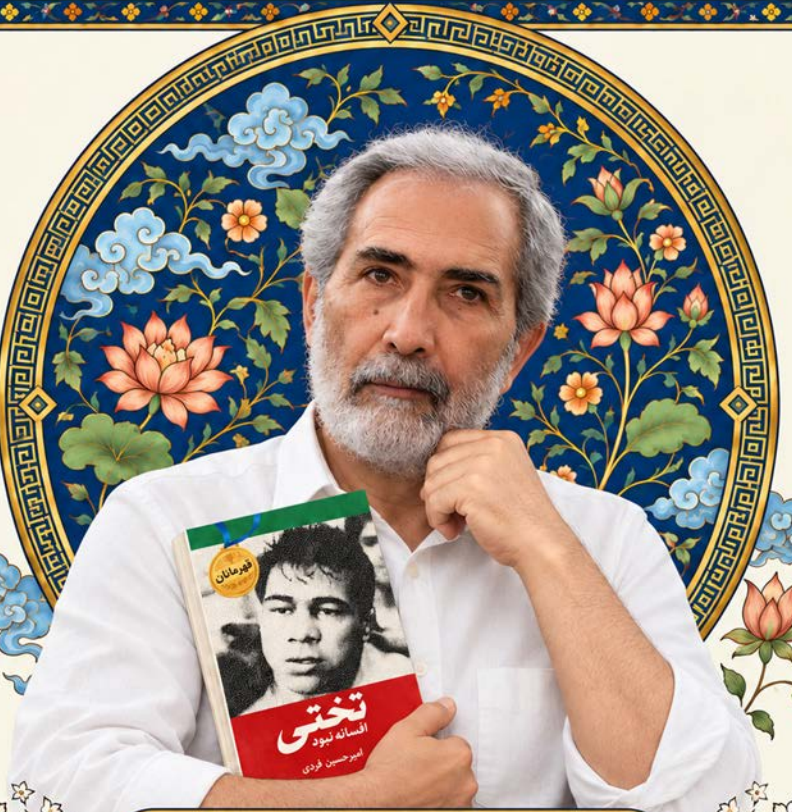
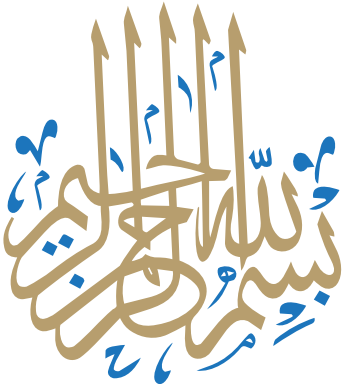

سیر مطالعاتی: امیرحسین فردی

از افسانه‌های عامیانه و زیست مسجدی تا رمان اقلیمی انقلاب

ادبیات داستانی متعهد
(به‌مفاهیم انقلابی - اسلامی)

بسم الله الرحمن الرحيم

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

نام سند ¦ **شناخت امیرحسین فردی؛ از افسانه‌های عامیانه و زیست مسجدی تا رمان اقلیمی انقلاب**

تنظیم و تدوین ¦ معاونت توسعه کتابخانه‌ها و ترویج کتابخوانی
اداره کل ترویج کتابخوانی و امور فرهنگی

تاریخ تدوین ¦ شهریور ۱۴۰۵

پیشنهاددهنده ¦ **مهدی خطیبی**
(نویسنده، منتقد و پژوهشگر ادبیات داستانی معاصر)

مخاطب ¦ خواننـــده تجربی، مروجان کتـــاب‌خوانی نوجوان، و علاقه‌مندان به رمان اقلیمی، سیاسی و دفاع مقدس.

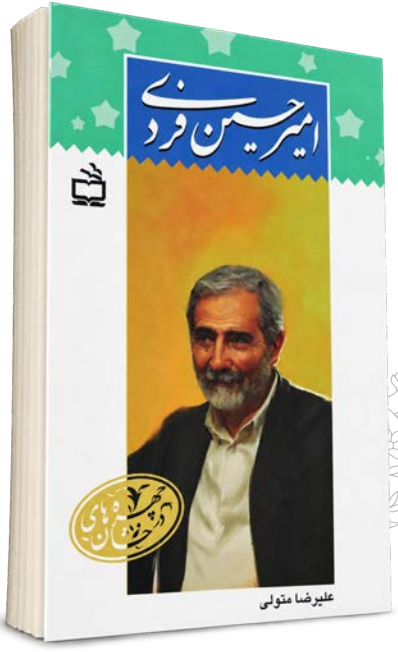
پرتال سازمانی ..... www.samanpl.ir
پست الکترونیکی ..... libsystem @ iranpl . ir
تلفن: ..... ۶۶۷۴۲۱۰۸ - ۶۶۷۴۸۷۹۱
سامانه پیامکی ۱۰۰۰۰۴۵۰
نشانی: ابتدای خیابان امام خمینی(ره)، روبه‌روی خیام، کوچه پست (جنب بانک سپه)، پلاک ۱ ..... کدپستی: ۱۱۳۶۹۳۰۰۰۱

مقدمه

امیرحسین فردی (۱۳۲۸-۱۳۹۲) بی‌تردید یکی از معماران بی‌بدیل نهادی و فکری ادبیات داستانی متعهد پس از انقلاب است. برای درک تمام‌عیار کارنامهٔ او، نگریستن صرف به آثار نامدار متأخرش کافی نیست، زیرا فردی پیش و بیش از هر چیز، برآمده از یک بستر سه‌وجهی است: ۱) «جهان تمثیلی و افسانه‌های کهن دامنه‌های سبلان»، ۲) «پرورش نسلی داستان در کارگاه‌های میدانی (مکتب مسجد جوادالائمه و سه دهه سردبیری کیهان بچه‌ها)»، و ۳) «رئالیسم تند و بی‌پیرایهٔ جنوب شهر در سال‌های مبارزه».

جهان فکری فردی اگرچه مؤمن به آرمان‌های انقلاب اسلامی است، اما برخلاف برخی از هم‌نسلانش، هرگز در دام پروپاگاندا و شعارزدگی تصنعی نیفتاد. او با درک نبض مخاطب نوجوان، با کهن‌الگوهایی چون نبرد نور و تاریکی (افسانه اصلان) و تجربه‌های ملموس کوچه و محله (روزی که تو آمدی) آغاز کرد؛ سپس به‌سوی بازنمایی عاطفی و بی‌آلایش ایثار و مذهب در داستان کوتاه رفت (ملاقات با آفتاب و میهمان ملائک)؛ پهلوانی و آزادگی تاریخی را در آثاری چون تختی افسانه نبود و کوچک جنگلی بازآفرید، و در نهایت با عبور از رمان‌های اقلیمی نخستین (سیاه‌چمن)، منظومهٔ سترگ دوگانهٔ اسماعیل و گرگ‌سالی را پدید آورد؛ جایی که مبارزهٔ سیاسی به دل کوهستان مه‌آلود پیوند می‌خورد و تقابل انسان، استبداد، پایگاه‌های گرگ‌صفت خارجی و طبیعت خشن سبلان به اوج کمال ساختاری می‌رسد.

این سیر مطالعاتی در پنج گام هدفمند، مسیر تکوین قلم و اندیشهٔ فردی را از ساده‌ترین داستان‌ها تا فنی‌ترین رمان‌هایش پیش روی مخاطب قرار می‌دهد.

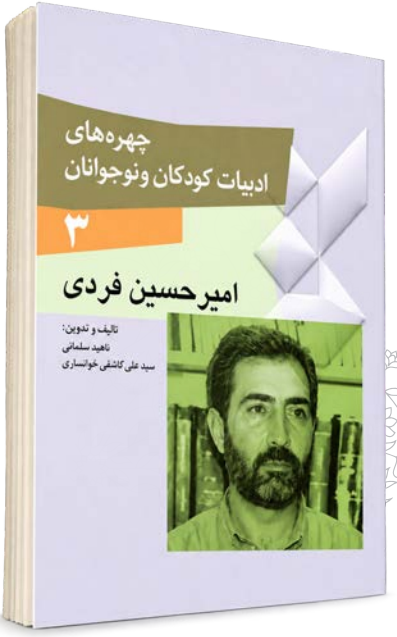

امیرحسین فردی
«زندگی‌نامه و شرح‌حال مفاخر»

- **پدیدآور:** علیرضا متولی
- **ناشر:** انتشارات مدرسه (برهان)
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۵ ساعت

معرفی

ورود به جهان فردی بدون شناخت ریشه‌های روستایی‌اش در قره‌تپهٔ سبلان، کوچ زودهنگام به جنوب تهران، و راه‌اندازی شجاعانهٔ جلسات قصه در مسجد جوادالائمه(ع) در سال‌های پیش از انقلاب ناتمام خواهد ماند. متولی در این اثر با روایتی مستند و خوش‌خوان، سیر تکوین شخصیتی فردی را از یک جوان کتاب‌خوانِ محلهٔ سی‌متری جی تا رهبر نسلی از نویسندگان متعهد به تصویر می‌کشد.

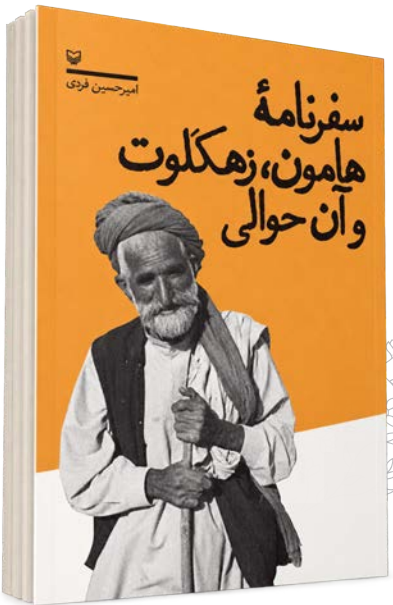

چهره‌های ادبیات کودکان و نوجوانان (۳): امیرحسین فردی

- **تألیف و تدوین:** ناهید سلمانی
  سیدعلی کاشفی خوانساری
- **ناشر:** انتشارات روزگار
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۴ ساعت

معرفی

این اثر از مجموعهٔ پژوهشی «چهره‌های ادبیات کودکان و نوجوانان»، منبعی مستند و دستِ‌اول برای واکاوی زیست فکری، فرهنگی و مدیریتی امیرحسین فردی است. کتاب با تکیه بر گفت‌وگوهای تفصیلی، گردآوری یادداشت‌ها، مقالات و تحلیل‌های منتقدان، پرتوی دقیق بر نقش بی‌بدیل فردی در هدایت مجلهٔ کیهان بچه‌ها، شکل‌دهی به جریان داستان‌نویسی مسجد جوادالائمه(ع) و تکوین ادبیات داستانی انقلاب اسلامی می‌افکند. مطالعهٔ این کتاب در گام نخست سیر، خواننده را به چارچوبی انتقادی و بینشی عمیق مجهز می‌کند تا در گام‌های بعد، خاستگاه‌های اجتماعی، دغدغه‌های طبقاتی و بن‌مایه‌های اقلیمی آثار داستانی او را با بصیرتی همه‌جانبه تحلیل کند.

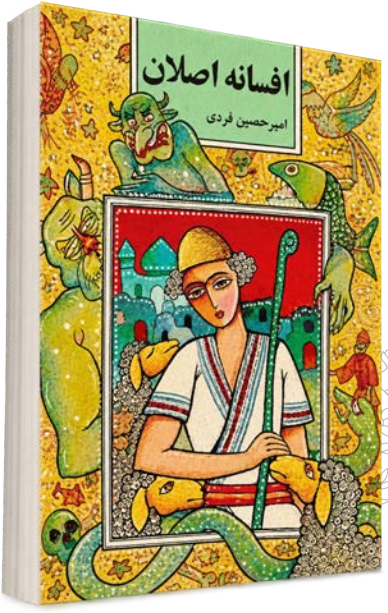

هامون، زهکلوت و آن حوالی

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** انتشارات سورهٔ مهر
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۲ ساعت

معرفی

این کتاب از آخرین دست‌نوشته‌های بازمانده از فردی و یادداشت‌های عینی او از سفرهای میدانی به مناطق کپرنشین سیستان‌وبلوچستان و جنوب کرمان است. اهمیت این اثر در کشف آبشخور «تعهد اجتماعی» فردی است؛ متنی بی‌پیرایه که نشان می‌دهد دغدغهٔ او نسبت به «فرودستان» ژستی روشنفکرانه نبود، بلکه دردهای حاشیه‌نشینان را در غبار کویر و فقر زیسته لمس کرده بود.

افسانهٔ اصلان

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **تصویرگر:** محمدحسین صلواتیان
- **ناشر:** انتشارات پیام آزادی
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۳ ساعت

معرفی

افسانهٔ اصلان تجلی بارز ذهنیت حماسی و وفاداری فردی به سنت قصه‌گویی بومی و الگوهای کلاسیک «قصهٔ پری‌وار» (Fairy Tale) است. پیرنگ داستان بر الگوی سفر قهرمان استوار است: نوجوانی چوپان پس از بازگشت از چراگاه، آبادی‌اش را ویران می‌یابد و پس از رؤیایی در آستانهٔ مسجد، برای نجات مادر و اهالی روستا رهسپار سفری چندمرحله‌ای می‌شود. اصلان در پنج آزمون پیاپی (پیکار با مار چاه، غول تبربه‌دست، نهنگ سفید، گرگ گله و سرانجام دیو آدم‌خوار) نه با اتکای صرف به سلاح، بلکه در پاداش دستگیری از طبیعت (نجات کبوتر و حراست از درخت) هدایت می‌یابد و در خان واپسین با زبان‌آوری و تدبیر، ستمگر را به قعر گودال می‌کشاند. اهمیت مطالعهٔ این اثر، مشاهدهٔ پیوند ظریف میان آیین جوانمردی، نمادپردازی‌های اقلیمی و امیدبخشی به مخاطب نوجوان برای غلبه بر تاریکی با سلاح خرد و پایداری است.

قصه‌های گل‌بهار

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **تصویرگر:** الهه طاهریان
- **ناشر:** انتشارات سورهٔ مهر (کتاب‌های مهرک)
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۲ ساعت

معرفی

این مجموعه شامل داستان‌های کوتاه مستقل و پیوسته‌ای (نظیر خسته نباشی گل‌بهار، گل‌بهار مهربان، پاپاخ، گل‌بهار و گنجشک، یک مشت نقل رنگی، آن شب بارانی و...) است که با محوریت ماجراهای دختربچه‌ای روستایی و کوشا شکل گرفته‌اند. فردی در این مجموعه با زبانی پیراسته، آهنگین و صمیمی، زیست کودکانه را در پیوند با طبیعت پاک روستا، حیوانات اهلی، مسئولیت‌پذیری در خانواده و مهرورزی بی‌پیرایه به تصویر می‌کشد. اهمیت مطالعهٔ این مجموعه در سیر حاضر، شناخت هنر فردی در ساده‌نویسی اصیل، ورود ظریف به دنیای عاطفی در آغاز راه زندگی و بازآفرینی فضای امن و اخلاقی روستا پیش از ورود به روایت‌های پرتنش بزرگسال است.

روزی که تو آمدی

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **تصویرگر:** مرتضی امین
- **ناشر:** انتشارات پیام آزادی
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۳ ساعت

معرفی

این مجموعه داستان هشت‌گانه («تقصیر خودم بود!»، «ماتان»، «شاخهٔ درخت سیب»، «گوسالهٔ قربان»، «تیم فوتبال ستاره برای مسابقه آماده است» و...) یادگار دوران درخشان انتشار مجلهٔ کیهان بچه‌ها است. فردی در این قصه‌ها توانایی درخشان خود را در ثبت جزئیات زندگی طبقات متوسط و فرودست، چالش‌های اخلاقی محله، احساس گناه، رفاقت‌های کوچه و بازی‌های کودکانه، بدون صدور احکام خشک اخلاقی به نمایش می‌گذارد.

(تصویر همراه، تصویر جلد اصلی کتاب نیست. به دلیل قدمت اثر و تجدید چاپ نشدن در سال‌های اخیر، نسخه‌های در دسترس دچار فرسودگی و مخدوشی جلد بودند و از همین رو، این طرح تزئینی به‌عنوان تصویر جایگزین درج شده است.)

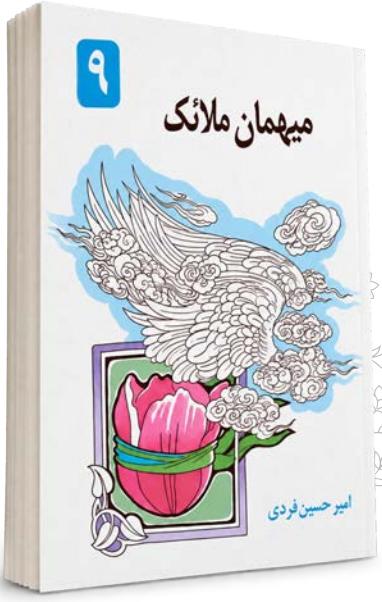

ملاقات با آفتاب

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** مؤسسهٔ تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره) (عروج)
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۳ ساعت و ۳۰ دقیقه

معرفی

مجموعه‌ای متشکل از هشت داستان کوتاه (نگاه آخرین، وعدهٔ دیروزی، باغ پر از شبنم، دلشوره‌های شبانهٔ عالیه خانم، رؤیاهای آیندهٔ یک خلبان و...) که زاویه‌دیدهای متفاوتی از پیوند عاطفی مردم عادی کوچه و بازار با شخصیت امام خمینی(ره) در روزهای انقلاب و دفاع مقدس را روایت می‌کند. فردی در این مجموعه، به‌جای گزارش‌های رسمی و تاریخی، با تمرکز بر دلشوره‌ها و امیدهای مادران و نوجوانان، روایتی عاطفی‌انسانی از رهبری کاریزماتیک به دست می‌دهد.

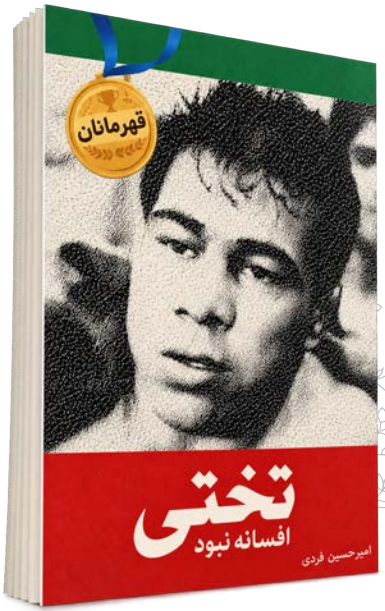

میهمان ملائک

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **تصویرگر:** م. مهاجر
- **ناشر:** کنگرهٔ بزرگداشت سرداران شهید سپاه
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۴ ساعت

معرفی

میهمان ملائک نمونه‌ای برجسته از تجربهٔ فردی در ساحت «زندگی‌نامهٔ داستانی» (Docufiction) با تمرکز بر چهره‌های واقعی دفاع مقدس برای نسل نوجوان است. اثر از چهار داستان به‌هم‌پیوسته (چوپانان گلهٔ گم‌شده، شب سفید، رخنه در باغشاه و میهمان ملائک) و یک بخش مستند زیست‌نامه‌ای تشکیل شده که برش‌هایی سرنوشت‌ساز از زندگی سردار شهید یدالله کلهر (قائم‌مقام لشکر ۱۰ سیدالشهدا) را از زادگاهش در روستای باباسلمان تا دلاوری‌های غرب و جنوب و شهادت در عملیات کربلای ۵ روایت می‌کند. ضرورت مطالعهٔ این اثر، شناخت رویکرد فردی در تلفیق عواطف بومی، جسارت پهلوانی و مستندات تاریخی جبهه است؛ جایی که او بی‌آنکه در دام شعارزدگی یا اغراق‌های شبه‌حماسی بیفتد، سیمای فرماندهی رنجور از جراحات سخت را با لحنی عینی، ملموس و الهام‌بخش بازآفرینی می‌کند.

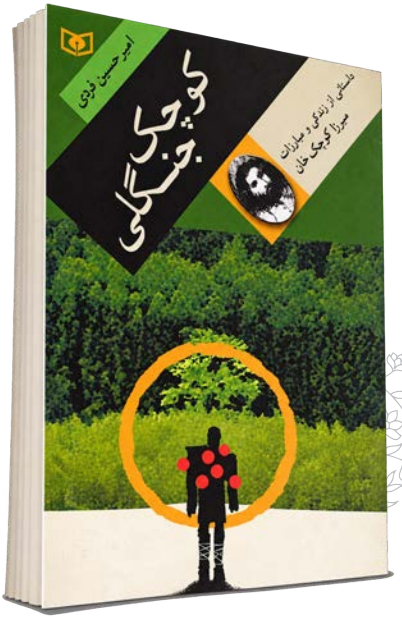

تختی افسانه نبود

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** مؤسسهٔ انتشاراتی سبزخامه
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۲ ساعت و ۳۰ دقیقه

معرفی

سرگذشت‌نامه‌ای مصور در هجده بخش که زندگی غلامرضا تختی را از نوجوانی تا فرجام مرگ بازخوانی می‌کند. فردی در این اثر ساختاری دوگانه را به کار می‌بندد: در بخش آغازین با نثری گیرا و داستانی، فراز و نشیب‌های دوران نوجوانی، فقر و تمرینات دشوار تختی در جنوب شهر تا نخستین حضورش در آوردگاه مسابقات جهانی را روایت می‌کند. سپس در هفده بخش مستند و تحلیلی، ادوار درخشش بر سکوهای کشتی، اخلاق پهلوانی، گره‌خوردگی عاطفی با مردم، رویارویی با دربار پهلوی، و ماجرای درگذشت او را بررسی می‌کند. ضرورت مطالعهٔ این اثر، بررسی شیوهٔ فردی در آشنازدایی از اسطوره‌های دست‌نیافتنی و پیوند زدن الگوهای پهلوانی و کنشگری اجتماعی‌سیاسی با واقعیت‌های ملموس تاریخی برای نسل جوان است.

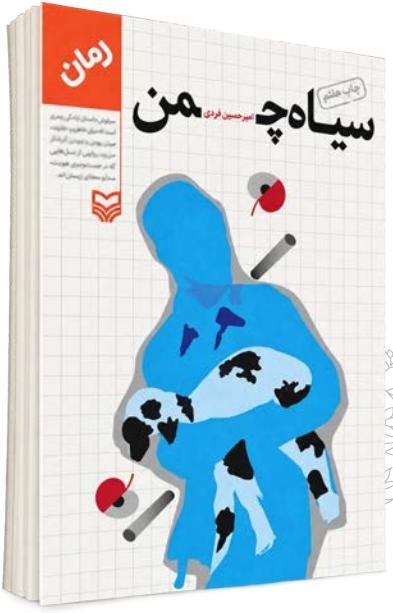

کوچک جنگلی

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** انتشارات قدیانی
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۸ ساعت

معرفی

روایتی پرکشش، خوش‌ساخت و متمرکز بر شخصیت میرزا کوچک‌خان جنگلی در ۳۵ فصل برای ردهٔ سنی نوجوان و جوان. فردی با تمرکز بر جنبه‌های اعتقادی و منش استکبارستیزانهٔ میرزا، روایتی متعهد از نهضت جنگل به دست می‌دهد و تعلیق‌های داستانی مؤثری در بازنمایی مواجهه با خائنان داخلی و قوای متجاوز روس و انگلیس خلق می‌کند.

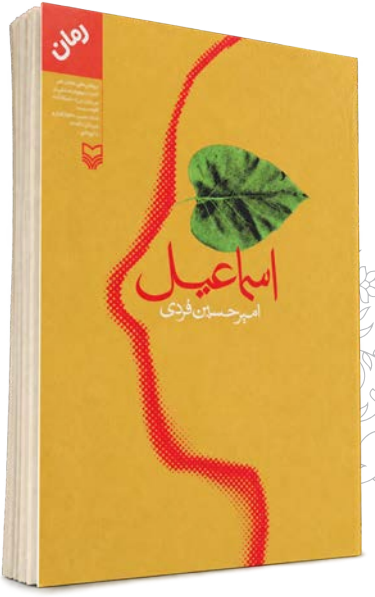

سیاه‌چمن

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** انتشارات سورهٔ مهر
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۵ ساعت

معرفی

سیاه‌چمن نخستین رمان بلند فردی در ساحت ادبیات بزرگسال و اثری اقلیمی‌حادثه‌ای است که در بستر جغرافیایی جنوب کرمان (منطقهٔ زهکلوت و کهنوج) و زیست کپرنشینان جریان دارد. پیرنگ اثر با بحران خشک‌سالی و منازعه بر سر چراگاه حاصلخیز «سیاه‌چمن» آغاز می‌شود؛ جایی که زیاده‌خواهی سیف‌الله‌خان و تعدی پسرش به خانوادهٔ خیرمحمد، به تلف‌شدن گله، آتش‌کشیده شدن کپرها و قتل خیرمحمد می‌انجامد. در ادامه، رمان روایتگر گریز و مقاومت یارمحمد (پسر بزرگ خانواده) است که در پی دادخواهی به‌سمت کهنوج حرکت می‌کند و پس از سلسله‌ای از تعقیب‌وگریزهای خونین، با همراهی نیروهای پاسدار بازمی‌گردد تا به سلطهٔ جائرانهٔ خان خاتمه دهد. ارزش مطالعهٔ این اثر، بررسی تجربهٔ فردی در بازنمایی مناسبات ارباب‌رعیتی و گذار قهرمان از «انتقام کور فردی» به «دادخواهی نهادینه‌شده و جمعی» در سپیده‌دم انقلاب اسلامی است.

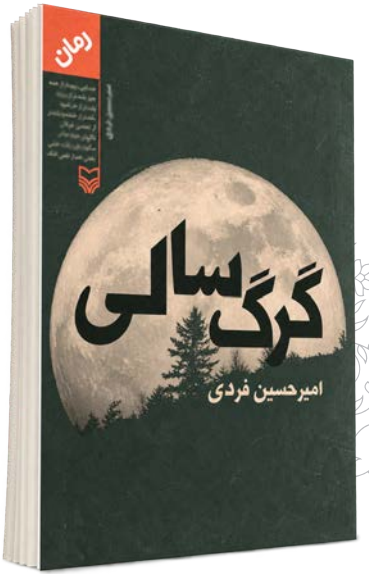

اسماعیل

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** انتشارات سورهٔ مهر
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۱۰ ساعت

معرفی

این رمان یکی از مهم‌ترین آثار داستانی دربارهٔ روزهای منتهی به بهمن ۵۷ در بافت شهری تهران است. «اسماعیل» جوانی است از بطن فقر جنوب شهر که بی‌آرمانی و درگیری‌های شخصی را پشت سر می‌گذارد و در سیری دراماتیک، وارد تعقیب‌وگریز با ساواک و هسته‌های مقاومت مردمی می‌شود. توصیف درخشان محله‌های جنوب شهر، نبض ملموس حوادث خیابانی و شخصیت‌پردازی باورپذیرِ ضدقهرمانان، اسماعیل را از سطح یک رمانِ شعاری فراتر برده و آن را در قامت اثری با استانداردهای ماندگار ادبیات داستانی انقلاب تثبیت کرده است.

گرگ‌سالی
(جلد دوم و پی‌آمد رمان اسماعیل)

- **پدیدآور:** امیرحسین فردی
- **ناشر:** انتشارات سورهٔ مهر
- **زمان تقریبی مطالعه:** ۱۱ ساعت

معرفی

وصیت‌نامهٔ ادبی و نقطهٔ اوج تکنیکی فردی که پس از درگذشت او منتشر شد. اسماعیلِ فراری از ساواک به دامنه‌های مه‌آلود، سرد و بی‌ترحم سبلان پناه می‌برد؛ جایی که پایگاه‌های سرّیِ شنود آمریکایی‌ها با همدستی اربابان و گرگ‌بازان محلی برپا است. استعارهٔ جسورانهٔ «گرگ‌های آدم‌خوار» در کنار رئالیسم توصیفی خیره‌کننده از طبیعت برفی منطقه، تعلیق نفس‌گیر و لحن استوار و فاخر، این اثر را به پرصلابت‌ترین رمان کارنامهٔ فردی و قلهٔ رمان اقلیمی انقلاب بدل ساخته است.

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

